

יצר הרע – "טוב מאוד" ? מואיז נבון

בראשית (ו:ה) -

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום:

בראשית (ח:כא) -

וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנערין ולא אסף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי:

תלמוד בבלי מסכת חגיגה טז. -

ואין רע אלא יצר הרע...

בראשית רבה (וילנא) פרשה ח ד -

א"ר ברכיה בשעה שבא הקב"ה לבראת את האדם הראשון ראה צדיקים ורשעים יוצאים ממנו, אמר אם אני בורא אותו רשעים יוצאים ממנו, ואם לא אברא אותו היאך צדיקים יוצאים ממנו, מה עשה הקב"ה הפליג דרכן של רשעים מכנגד פניו, ושיתף בו מדת רחמים ובראו הה"ד (תהלים א) כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד, איבדה מכנגד פניו ושיתף בו מדת רחמים ובראו, ר' חנינא לא אמר כן, אלא בשעה שבא לבראת את אדם הראשון נמלך במלאכי השרת ואמר להן נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, אמרו לו אדם זה מה טיבו, אמר להן צדיקים עומדים ממנו, הדא הוא דכתיב כי יודע ה' דרך צדיקים כי הודיע ה' דרך הצדיקים למלאכי השרת, ודרך רשעים תאבד, איבדה מהם, גילה להם שהצדיקים עומדים ממנו ולא גילה להם שהרשעים עומדים הימנו, שאלו גלה להם שהרשעים עומדים הימנו לא היתה מדת הדין נותנת שיברא.

בראשית רבה (וילנא) פרשה ח ה -

א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, הה"ד (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו, חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך, תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח, רבנן אמרי לה בשם ר' חנינא בר אידי ורבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון אמר, מאד, הוא אדם, הה"ד וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, והנה טוב אדם, ר' הונא רבה של צפורין אמר עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה, אמר להן מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בראשית סימן ז (ז) -

ויאמר ה' אלהים הן האדם זה שאמר הכתוב לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר (קהלת ז) לא בראו הקב"ה שנקרא צדיק וישר את האדם בצלמו אלא כדי להיות צדיק וישר כמוהו, ואם תאמר למה ברא יצר הרע שכתוב בו כי יצר לב האדם רע מנעריו (בראשית ח) אתה אומר שהוא רע מי יוכל לעשותו טוב אמר הקב"ה אתה עושה אותו רע למה תינוק בן חמש בן שש ושבע ושמונה ותשעה אינם חוטאים אלא מבן עשר ואילך ואז הוא מגדל יצר הרע, ואם תאמר אין אדם

יכול לשמור את עצמו, אמר הקב"ה אתה עשית אותו רע למה תינוק היית ולא חטאת, נתגדלת וחטאת, וכמה דברים קשים יש בעולם יותר מיצר הרע ומרים ממנו ואתם ממתיקין אותו, אין לך מן התורמוס ואתה שוקד לשלקו ולהמתיקו במים ז"פ = ז' פעמים = עד שהוא נעשה מתוק וכן חרדל וצלף ודברים הרבה, ומה מרים שבראתי אותו ממתקין לצורכך, יצר הרע המסור בידיך עאכ"ו!!

בראשית רבה (וילנא) פרשה ט ז -

רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר הנה "טוב" זה יצר טוב והנה "טוב מאד" זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף סט: -

...אמרו: הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצרא דעבירה. בעו רחמי ואמסר בידיהו. אמר להו: חזו דאי קטליתו ליה להווא - כליא עלמא. חבשוהו תלתא יומי, ובעו ביעתא בת יומא בכל ארץ ישראל ולא אשתכח.

מדרש תהלים (בובר) מזמור ט -

רב בריה דשמואל בשם שמואל אמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א לא), זה יצר הרע, וכי יצר הרע נקרא טוב, אלא ללמד שאלמלא יצר הרע לא היה אדם נושא אשה, ולא הוליד ממנה בנים, ולא היה העולם מתקיים.

זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת תולדות דף קלח עמוד א -

רבי יצחק ברי' יוסי הוה אתי מקפוטקיא ללוד פגע ביה רבי יהודה א"ל רבי יצחק תאמר דחבירנא חכימי מתניתא אתערו להאי עניינא דיצר הרע יתנשי מן עלמא בר ההיא שעתא לזיווגא א"ל חייך הכי אצטריך יצר הרע לעולם כמטרא לעולם דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי...

גאון מוילנא, בירורי אגדות על ברכות סא:

כל מעשי בראשית [כולל היצר הרע] הם טובים כי היצר הרע עוזר לצדיקים ועיקר עבודתם היא על ידיו, כידוע.

משנה מסכת ברכות פרק ט משנה ה -

(דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך דבר אחר בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך.

תפארת ישראל, ברכות ט: ה:

צריך להשתמש באש היצר הרע – כמו תאוה, כעס, גאווה, קינא – להידלק לעשות את המצוות ומעשים טובים.

אליהו רבה (איש שלום) פרשה טז -

אלמלי יצר הרע כל אותו כבוד לישראל מנין?!